

DÜNYADA VE TÜRKİYEDE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞININ ÜRETİM, TÜKETİM VE DIŞ TİCARETİ

Ekonomik Araştırmalar Şubesi

Tablo 1'de uluslararası verilerine ulaşılabilen 6'lı GTİP koda sahip 6 ürün ve ürün açıklamaları görülmektedir. TİM sektörel sınıflamasına göre zeytin ve zeytinyağı ürün grubunda 11 ürün dahil edilmekte olup uluslararası verilerine ulaşılabilen 6 ürün analize dahil edilmiştir. Geriye kalan 5 adet 6'lı GTİP koldu ürünün alt kırılım GTİP kodları ise, 071080100000, 151620910014/980011,200190650013/14/15/19/23/24/25/29,200490300015/16/17/19/25/26/27/29, 230690110000/190000 şeklindedir.

Tablo 1. Zeytin ve Zeytin Grubu Ürünlerin 6'lı GTİP Kodları ve Açıklamaları

GTİP Kodu	Açıklama
070992	Zeytin (taze veya soğutulmuş)
071120	Zeytin (geçici konserve)
150910	Saf zeytinyağı
150990	Zeytinyağı fraksiyonları
151000	Zeytinden elde edilen diğer sıvı yağlar
200570	Zeytin (sirke, asetik asitten başka şekilde konserve edilmiş) (dondurulmamış)
	Toplam zeytin ve zeytin ürünleri dış ticareti

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2019)

Tablo 2'de dünyada zeytin ve zeytinyağı ithalatının yıllara göre seyri görülmektedir. En çok zeytin ithalatı 2018 yılında 2,09 milyar dolar ile gerçekleşirken en çok zeytinyağı ithalatı ise 9,2 milyar dolar yine 2018 yılında gerçekleşmiştir. Zeytin ve zeytinyağı ithalatı toplamda 2001 yılında yaklaşık 3 milyar dolar olurken 2018 yılında ithalat 11,4 milyar dolara yükselmiştir. Zeytin ve zeytinyağı ürün grubunda küresel ithalatın yıllar içerisinde arttığı görülmektedir.

Tablo 2. Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı İthalatı (1.000 \$)

Yıl	Zeytin İthalatı	Zeytinyağı İthalatı	Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı
2001	666.309	2.330.201	2.996.510
2002	747.474	2.706.723	3.454.197
2003	889.397	3.430.350	4.319.747
2004	1.081.310	4.665.276	5.746.586
2005	1.178.925	5.334.172	6.513.097
2006	1.273.870	6.354.329	7.628.199
2007	1.608.866	6.189.196	7.798.062
2008	1.767.859	6.524.578	8.292.437
2009	1.638.908	5.471.762	7.110.670
2010	1.791.442	5.700.148	7.491.590
2011	1.831.555	6.218.564	8.050.119
2012	1.817.171	6.013.989	7.831.160
2013	1.952.296	7.336.130	9.288.426
2014	2.065.857	7.453.191	9.519.048
2015	1.883.929	7.994.409	9.878.338
2016	1.971.951	7.941.183	9.913.134
2017	2.088.242	8.793.909	10.882.151
2018	2.218.578	9.201.107	11.419.685

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2019)

Tablo 3'de dünyada 2018 yılında zeytin ve zeytinyağı üretimi, tüketimi, ithalatı ve ihracatında ilk 10 sırada yer alan ülkeler görülmektedir.

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre zeytin üretiminde 2018-2019 döneminde İspanya 613 bin ton ile ilk sırada yer alırken onu 450 bin ton ile Mısır, 420 bin ton ile Türkiye, 342,5 bin ton ile Cezayir ve 190 bin ton ile Yunanistan izlemektedir. Dünya toplam zeytin üretimi 2,75 milyon ton olarak gerçekleşirken İspanya yaklaşık %22,3'ünü tek başına yapmaktadır. Türkiye ise küresel zeytin üretiminin yaklaşık %15,2'sini gerçekleştirmektedir. Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi verilerine göre ise Türkiye'de 2019-2020 döneminde üretimin tahmini olarak 1,5 milyon ton olacağı bunun yaklaşık 414 bin tonunun yemeklik 1,1 milyon tonun da yağlık olarak olacağı öngörülmektedir. Zeytin (hem yemeklik hem de yağlık) rekoltesinin en yüksek olacağı ilin 386,5 bin ton ile Aydın'ın olması beklenirken onu sırası ile 163,1 bin ton ile Balıkesir'in, 154,6 bin ton ile Muğla'nın, 135,5 bin ton ile Manisa'nın, 127,5 bin ton ile Hatay ve 117,7 bin ton ile İzmir'in takip etmesi beklenmektedir.

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre zeytinyağı üretiminde 2018-2019 döneminde İspanya 1,6 milyon ton ile zeytinde olduğu gibi ilk sırada yer alırken onu 265 bin ton ile İtalya, 225 bin ton ile Yunanistan, 200 bin ton ile Fas ve 183 bin ton ile Türkiye izlemektedir. Dünya toplam zeytinyağı üretimi 3,1 milyon ton olarak gerçekleşirken İspanya yaklaşık %51'ini tek başına yapmaktadır. Türkiye ise küresel zeytin üretiminin yaklaşık %15,8'sini gerçekleştirmektedir.

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre zeytin tüketiminde 2018-2019 döneminde Mısır 370 bin ton ile ilk sırada yer alırken onu 360 bin ton ile Türkiye, 340 bin ton ile Arjantin, 205 bin ton ile İspanya ve 161 bin ton ile ABD izlemektedir.

Dünya toplam zeytin tüketimi 2,67 milyon ton olarak gerçekleşirken Mısır yaklaşık %13,9'unu tek başına yapmaktadır. Türkiye ise küresel zeytin tüketiminin yaklaşık %13,5'ini gerçekleştirmektedir. Açıkça görülmektedir ki İspanya üretiminin 408 bin tonunu, Mısır 80 bin tonunu, Türkiye 60 bin tonunu, Yunanistan 174 bin tonunu ihraç edebilecek konumda iken Cezayir ise hemen hemen ürettiği kadar tüketmektedir.

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre zeytinyağı tüketiminde 2018-2019 döneminde İspanya 525 bin ton ile ilk sırada yer alırken onu 500 bin ton ile İtalya, 315,5 bin ton ile ABD, 163 bin ton ile Türkiye ve 140 bin ton ile Fas izlemektedir. Dünya toplam zeytinyağı tüketimi 2,95 milyon ton olarak gerçekleşirken İspanya yaklaşık %17,8'ini tek başına yapmaktadır.

Türkiye ise küresel zeytin üretiminin yaklaşık %5,5'ini gerçekleştirmektedir. Açıkça görülmektedir ki İspanya üretiminin yaklaşık 1.074 bin tonunu, Türkiye 20 bin tonunu, Yunanistan 95 bin tonunu ihraç edebilecek konumda iken İtalya tüketim için 235 bin ton ABD ise 300 bin ton zeytinyağı ithal etmek zorundadır.

Tablo 3. Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı Dış Ticaretinde İlk On Ülke (2018)

Sıra	Zeytin Üretimi	Zeytinyağı Üretimi	Zeytin Tüketimi	Zeytinyağı Tüketimi	Zeytin İhracatı	Zeytinyağı İhracatı	Zeytin İthalatı	Zeytinyağı İthalatı
1	İspanya	İspanya	Mısır	İspanya	İspanya	İspanya	İtalya	ABD
2	Mısır	İtalya	Türkiye	İtalya	Yunanistan	İtalya	ABD	Fransa
3	Türkiye	Yunanistan	Cezayir	ABD	Fas	Tunus	İspanya	Almanya
4	Cezayir	Fas	İspanya	Türkiye	Türkiye	Portekiz	Fransa	İtalya
5	Yunanistan	Türkiye	ABD	Fas	Mısır	Yunanistan	Portekiz	Brezilya
6	Fas	Tunus	Brezilya	Yunanistan	İtalya	Türkiye	Brezilya	Rusya
7	Suriye	Portekiz	Suriye	Suriye	Portekiz	Suriye	Almanya	Birleşik Krallık
8	İran	Suriye	İtalya	Fransa	Arjantin	Fas	Japonya	Belçika
9	Peru	Cezayir	İran	Arjantin/Brezilya	Belçika	Arjantin	Birleşik Krallık	Kanada
10	Arjantin	Ürdün/Lübnan	Fransa	Portekiz	Peru	Şili	Kanada	Portekiz

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2019) ve (Uluslararası Zeytin Konseyi (International Oil Council, IOC), 2019)

Tablo 4'de dünyada 2018 yılında zeytin ve zeytinyağı dış ticaretinin ülke kırılımı görülmektedir. Dünyada 2018 yılında 11,2 milyar dolarlık zeytin ve zeytinyağı ihracatı gerçekleşirken 11,4 milyar dolarlık zeytin ve zeytinyağı ithalatı gerçekleşmiştir.

Zeytin ihracatında İspanya 816 milyon dolar ile ilk sırada yer alırken onu 531 milyon dolar ile Yunanistan, 160,6 milyon dolar ile Fas, 115,6 milyon dolar ile Türkiye ve 93,2 milyon dolar ile Mısır izlemektedir.

İspanya dünya zeytin ihracatının %36,7'sini tek başına gerçekleştirirken Türkiye ise %5,2'sini gerçekleştirmiştir. Küresel zeytin ihracatında ilk beş sırada yer alan ülkeler toplam ihracatın yaklaşık %77,2'sini gerçekleştirmektedir.

Zeytinyağı ihracatında İspanya 3,9 milyar dolar ile ilk sırada yer alırken onu 1,7 milyar dolar ile İtalya, 822,3 milyon dolar ile Tunus, 785,8 milyon dolar ile Portekiz ve 774,2 milyon dolar ile Yunanistan ile 262,6 milyon dolar ile Türkiye izlemektedir.

İspanya dünya zeytinyağı ihracatının %43,2'sini tek başına gerçekleştirirken Türkiye ise %2,9'unu gerçekleştirmiştir. Küresel zeytinyağı ihracatında ilk beş sırada yer alan ülkeler toplam ihracatın yaklaşık %89,1'ini gerçekleştirmektedir.

Zeytin ithalatında ABD 484,3 milyon dolar ile ilk sırada yer alırken onu 164,1 milyon dolar ile Fransa, 156 milyon dolar ile Almanya, 151,8 milyon dolar ile İtalya ve 102,4 milyon dolar ile Brezilya izlemektedir. ABD dünya zeytin ithalatının %21,8'ini tek başına gerçekleştirirken Fransa %7,4'ünü Almanya ise %7'sini gerçekleştirmiştir. Küresel zeytin ithalatında ilk beş sırada yer alan ülkeler toplam ithalatın yaklaşık %47,7'sini gerçekleştirmektedir.

Zeytinyağı ithalatında İtalya 1,94 milyar dolar ile ilk sırada yer alırken onu 1,55 milyar dolar ile ABD, 747,2 milyon dolar ile İspanya, 573,6 milyon dolar ile Fransa ve 437,2 milyon dolar ile Portekiz izlemektedir. İtalya dünya zeytinyağı ithalatının %21,1'ini tek başına gerçekleştirirken ABD %16,9'unu İspanya ise %8,1'ini gerçekleştirmiştir. Küresel zeytinyağı ithalatında ilk beş sırada yer alan ülkeler toplam ithalatın yaklaşık %57,1'ini gerçekleştirmektedir.

Toplam zeytin ve zeytinyağı ithalatında İtalya 2,1 milyar dolar ile ilk sırada yer alırken onu 2,04 milyar dolar ile ABD, 797,5 milyon dolar ile İspanya, 737,7 milyon dolar ile Fransa ve 538,6 milyon dolar ile Brezilya ve 514,8 milyon dolar ile Almanya izlemektedir. İtalya dünya zeytin ve zeytinyağı ithalatının %18,3'ünü tek başına gerçekleştirirken ABD %17,9'unu İspanya ise %7'sini gerçekleştirmiştir. Küresel zeytin ve zeytinyağı ithalatında ilk beş sırada yer alan ülkeler toplam ithalatın yaklaşık %54,3'ünü gerçekleştirmektedir.

Toplam zeytin ve zeytinyağı ihracatında İspanya 4,7 milyar dolar ile ilk sırada yer alırken onu 1,83 milyar dolar ile İtalya, 1,3 milyar dolar ile Yunanistan, 867,4 milyon dolar ile Portekiz ve 822,9 milyon dolar ile Tunus ve 378,2 milyon dolar ile Türkiye izlemektedir. İspanya dünya zeytin ve zeytinyağı ihracatının %42'sini tek başına gerçekleştirirken İtalya %16,3'ünü Yunanistan ise %11,6'sını gerçekleştirmiştir.

Türkiye ise küresel zeytin ve zeytinyağı ihracatının yaklaşık %3,4'ünü yapmaktadır. Küresel zeytin ve zeytinyağı ihracatında ilk beş sırada yer alan ülkeler toplam ithalatın yaklaşık %84,9'unu gerçekleştirmektedir.

Üretimde zeytinde 3. zeytinyağında 5. sırada yer alan Türkiye'nin ihracatta üst sıralarda yer alsa da küresel ticaretten yeterince pay alamadığı görülmektedir. İhracatçılarımızın küresel talepte üst sıralarda yer alan ülkelerin pazarlarında daha kat edeceği çok mesafe olduğu açıkça görülmektedir.

Tablo 4. Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı Dış Ticaretinin Ülke Kırılımı (2018, 1.000 \$)

Ülke	Zeytin İhracatı	Zeytinyağı İhracatı	Toplam Zeytin ve Zeytinyağı İhracatı	Zeytin İthalatı	Zeytinyağı İthalatı	Toplam Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı	Zeytin Dış Ticaret Dengesi	Zeytinyağı Dış Ticaret Dengesi	Toplam Zeytin ve Zeytinyağı Dış Ticaret Dengesi
İtalya	84.900	1.743.116	1.828.016	151.776	1.937.907	2.089.683	- 66.876	- 194.791	- 261.667
ABD	18.427	40.079	58.506	484.335	1.554.524	2.038.859	-465.908	-1.514.445	-1.980.353
İspanya	816.029	3.892.512	4.708.541	50.346	747.199	797.545	765.683	3.145.313	3.910.996
Fransa	14.094	62.290	76.384	164.106	573.552	737.658	-150.012	- 511.262	- 661.274
Brezilya	556	83	639	102.381	436.219	538.600	-101.825	- 436.136	- 537.961
Almanya	24.072	33.926	57.998	155.976	358.837	514.813	-131.904	- 324.911	- 456.815
Portekiz	81.656	785.761	867.417	57.448	437.224	494.672	24.208	348.537	372.745
Birleşik Krallık	4.132	12.718	16.850	78.485	293.458	371.943	- 74.353	- 280.740	- 355.093
Japonya	3	978	981	12.270	324.319	336.589	- 12.267	- 323.341	- 335.608
Kanada	727	1.736	2.463	63.490	232.866	296.356	- 62.763	- 231.130	- 293.893
Avustralya	359	12.950	13.309	52.305	147.677	199.982	- 51.946	- 134.727	- 186.673
Rusya	1.651	985	2.636	101.869	95.136	197.005	-100.218	- 94.151	- 194.369
Çin	413	537	950	3.122	180.619	183.741	- 2.709	- 180.082	- 182.791
Suudi Arabistan	275	1.535	1.810	28.702	145.170	173.872	- 28.427	- 143.635	- 172.062
Belçika	63.620	19.742	83.362	69.456	87.439	156.895	- 5.836	- 67.697	- 73.533
Hollanda	23.590	16.522	40.112	48.180	105.637	153.817	- 24.590	- 89.115	- 113.705
İsviçre	1.207	230	1.437	26.503	97.784	124.287	- 25.296	- 97.554	- 122.850
Meksika	2.415	3.139	5.554	23.187	87.408	110.595	- 20.772	- 84.269	- 105.041
Güney Kore	-	781	781	9.408	83.137	92.545	- 9.408	- 82.356	- 91.764
Polonya	5.805	5.042	10.847	34.417	51.159	85.576	- 28.612	- 46.117	- 74.729
BAE	4.149	13.270	17.419	16.766	64.210	80.976	- 12.617	- 50.940	- 63.557
Avusturya	3.442	21.797	25.239	18.100	61.732	79.832	- 14.658	- 39.935	- 54.593
Romanya	935	39	974	55.547	22.902	78.449	54.612	- 22.863	- 77.475
İsveç	486	2.002	2.488	28.273	48.996	77.269	- 27.787	- 46.994	- 74.781
Hindistan	26	172	198	5.376	65.313	70.689	- 5.350	- 65.141	- 70.491
İsrail	1.270	2.285	3.555	22.402	43.771	66.173	- 21.132	- 41.486	- 62.618
Fas	160.570	77.697	238.267	1.502	44.517	46.019	159.068	33.180	192.248
Tayvan	19	189	208	895	44.302	45.197	- 876	- 44.113	- 44.989
Çekya	2.448	8.073	10.521	13.187	29.246	42.433	- 10.739	- 21.173	- 31.912
Danimarka	631	1.843	2.474	9.708	32.416	42.124	- 9.077	- 30.573	- 39.650
Türkiye	115.597	262.559	378.156	188	8.709	8.897	115.409	253.850	369.259
Diğer Ülkeler	790.140	1.978.250	2.768.390	328.872	757.722	1.086.594	461.268	1.220.528	1.681.796
Dünya	2.223.644	9.002.838	11.226.482	2.218.578	9.201.107	11.419.685	5.066	- 198.269	- 193.203

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2019)